

VOOR EN MET ELKAAR

Programma Gemeenteraadsverkiezingen

21 November 2018

**GROEN
LINKS**
VIJFHEEREN
LANDEN

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	0
Visie en uitgangspunten GroenLinks Vijfheerenlanden	2
GroenLinks in de Vijfheerenlanden	2
Kernwaarden en uitgangspunten bij beleidsvorming GroenLinks Vijfheerenlanden	3
1. Landschap en agrarische sector	4
De parel van het Groene Hart met natuur en landbouw als elkaars burens	4
Speerpunten landschap en agrarische sector	5
Natuurgebieden en de agrarische sector	5
Cultuurhistorische erfgoed	5
2. Leefbare Omgeving	6
Bouwen voor eigen behoefte en zorg voor bereikbaarheid	6
Speerpunten leefbare omgeving	7
Wonen	7
Mobiliteit	7
3. Energietransitie en milieu	8
Naar duurzame energievoorzieningen en een schoner milieu	8
Speerpunten energietransitie en milieu	9
Energietransitie	9
Milieu	9
4. Leefbare dorpen en wijken	10
Meer invloed op gemeentelijke besluiten die de directe woonomgeving aangaan	10
Speerpunten leefbare dorpen en wijken	11
De eigen omgeving	11
Cultuur	11
Onderwijs	11
5. Zorg en welzijn	12
Zorg en welzijn dichtbij huis en verbeterde multidisciplinaire samenwerking	12
Speerpunten Zorg en Welzijn	13
Zorg en verzorging	13
Welzijn	13
6. Economie en toerisme	14
Steun voor kleine ondernemingen, onder andere in landbouw en toerisme	14
Speerpunten economie en toerisme	15

Visie en uitgangspunten GroenLinks Vijfheerenlanden

GroenLinks in de Vijfheerenlanden

Onze streek Vijfheerenlanden is een gebied met een rijke historie. De naam heeft zijn oorsprong in het samenwerkingsverband dat 5 lokale Heren in de 13e eeuw aangingen. Zij overwonnen de onderlinge tegenstellingen en sloegen de handen ineen om ons gebied tegen overstromingen te beschermen en de afwatering gezamenlijk aan te pakken. Zo werd de ontginning van het drassige land mogelijk.

Het gebied is met hard werken in cultuur gebracht en oogsten konden alleen met noeste arbeid worden binnengehaald. Eeuwenlang bepaalde het ritme van de seizoenen de werkzaamheden. Zaaïen in het voorjaar, oogsten in de zomer, slachten in de herfst, griendwerken in de winter. Het gevaar van hoogwater en overstromingen lag altijd op de loer. De vele wielen langs de Lek, de Linge, de Zouwendijk en de Diefdijk zijn de stille getuigen dat dit geen loos gevaar was. Voor veel bewoners was het bestaan hard. En voor oogst en veiligheid was men aangewezen op elkaars hulp en bijstand.

Deze historie is terug te zien in onze omgeving. De wielen zijn nu stuk voor stuk kleine natuureservaatjes. De Vijfheerenlanden is rijk aan dit soort kleine en grotere natuurgebieden. Voorbeelden zijn de uiterwaarden van de Lek en de Linge, de grienden van Bolgarijen en omstreken, de beschermde gebieden bij de Diefdijk en natuurlijk de Zouweboezem. Deze gebieden vormen een mooi natuurlijk geheel met de weilanden en de boomgaarden. En met de lintbebouwing in de polders, de veelal op oude stroomruggen liggende dorpen en de stadjes aan de rivieren. Het is een mooi en afwisselend landschap. Een echt typisch Nederlands landschap.

De historie is ook terug te vinden in de mensen die er wonen. Nog altijd heeft de kerk een belangrijke plaats in het leven van veel bewoners. Hard werken is nog steeds een deugd en landbouw en fruitteelt vormen ook nu nog een belangrijk onderdeel van de plaatselijke economie. Tegenwoordig vinden steeds meer mensen hun werk ook buiten de landbouw en buiten de Vijfheerenlanden zelf. De diversiteit in bevolking is groter geworden. Niet alleen omdat de lokale bevolking meer divers werd, maar ook door de komst van mensen van buiten de Vijfheerenlanden en zelfs van buiten Nederland: Nederlanders van Molukse, Turkse of Marokkaanse afkomst bijvoorbeeld. In de Vijfheerenlanden van nu is er plaats voor iedereen. Arbeiders en middenstanders wonen in dezelfde straat. Atheïsten, gelovige christenen en islamieten in dezelfde wijk.

Diversiteit is niet altijd makkelijk. Het kan moeilijk zijn om mensen die andere gewoontes hebben als jij, goed te begrijpen. En soms valt het niet mee om het met elkaar eens te worden waar de vrijheid van de één om te doen en laten wat hij wil, de vrijheid van de ander beperkt. Voor GroenLinks Vijfheerenlanden is diversiteit een gegeven. We zien het als een kracht. Wij geloven dat de schoonheid van het landschap behouden moet blijven en veel mogelijkheden biedt in economische zin. Daarbij is het wel zaak dat boeren en fruitteelers een goed bestaan kunnen genereren, terwijl er ook ruimte is voor natuurontwikkeling en toerisme.

GroenLinks Vijfheerenlanden gelooft ook dat de diversiteit in de mensen een kracht is. Dat als we net als in vroegere tijden weer met elkaar de uitdagingen gaan oppakken, we sterke en vitale dorpen en wijken kunnen maken met fijne en gezellige burens. Waar zorg en welzijn met elkaar gedeeld worden.

De vorming van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden maakt dat het gemeentehuis verder van de inwoners komt te staan. Goed beleid kan er voor zorgen dat de gemeente zelf juist dichterbij de bevolking komt te staan. Volgens GroenLinks Vijfheerenlanden moet centraal in het beleid komen te staan dat gemeentebestuur en de ambtenaren beter in contact komen met de bewoners en goed

naar hen luisteren. Als bewoners van dorpen en wijken zichzelf beter organiseren, moeten zij ook meer inspraak en zeggenschap krijgen in wat er in hun (directe) omgeving gebeurt.

Hoe GroenLinks Vijfheerenlanden deze visie verder concreet vertaalt naar aandachtspunten voor beleid, is uitgewerkt in 6 hoofdstukken:

1. Landschap en agrarische sector
2. Leefbare Omgeving
3. Energietransitie en Milieu
4. Leefbare dorpen en wijken
5. Zorg en Welzijn
6. Economie en Toerisme

De Vijfheerenlanden is een streek om trots op te zijn, met een bevolking die waardering verdient.

Kernwaarden en uitgangspunten bij beleidsvorming GroenLinks Vijfheerenlanden

We kunnen niet alles van te voren weten en bepalen. Zeker niet omdat wij als GroenLinks Vijfheerenlanden in onze beleidsvorming inbreng van de bewoners belangrijk vinden. We leggen daarom nog niet alles vast. Wel hebben we een aantal kernwaarden geformuleerd die wij als uitgangspunten gaan hanteren bij de vorming van beleid.

- **Voor iedereen:** GroenLinks Vijfheerenlanden zet zich in voor alle mensen, ongeacht afkomst, geloof of geaardheid.
- **Met elkaar:** We kijken eerst naar wat ons verbindt en niet naar wat ons scheidt. We reiken elkaar de hand en zorgen voor elkaar. We maken met elkaar afspraken zodat iedereen zichzelf kan zijn.
- **Gelijkheid:** Iedereen verdient gelijke kansen en gelijke vrijheden, rekening houdend met het feit dat de eigen vrijheid wordt begrensd door de vrijheid van de ander.
- **Verantwoordelijk:** GroenLinks Vijfheerenlanden gaat uit van een positief mensbeeld en het recht en de verantwoordelijkheid van iedereen zijn leven zo veel mogelijk op zijn eigen wijze inhoud te geven.
- **Helpen:** Voor wie daar niet zonder meer toe in staat is, biedt de gemeente ondersteuning om die verantwoordelijkheid zo veel mogelijk zelf invulling te geven.
- **Vernieuwend:** GroenLinks Vijfheerenlanden heeft de ambitie en energie om aan de slag te gaan met innovatieve en sociale vernieuwingen binnen de context van en met respect voor onze omgeving.
- **Duurzaam:** We zijn de rentmeesters van onze omgeving. We willen aan toekomstige generaties een minstens even mooi en waardevol gebied doorgeven als dat waarin wij nu leven.
- **Sociaal:** Voor zover dit binnen de mogelijkheden van de gemeentelijke inkomsten, tarieven en beleid past, hanteren wij het uitgangspunt dat iedereen naar draagkracht bijdraagt.

1. Landschap en agrarische sector

De parel van het Groene Hart met natuur en landbouw als elkaars burens

De nieuwe gemeente Vijfheerenlanden beschikt over een prachtig en divers landschap. Er zijn veel natuurgebieden te vinden met een grote rijkdom aan bijzondere planten en dieren. En dat te midden van een, bij de ruilverkaveling prachtig behouden, historisch kleinschalig cope landschap met veel koeien in de wei en fruitteelt. De kleine steden en dorpen met hun mooie historische kernen zijn de plekken waar de mensen van ouds bij elkaar kwamen voor nijverheid, handel en als kerkgemeenschap.

Dit alles is een belangrijke cultuurhistorische erfenis. In beginsel zijn er de eeuwenoude stroomruggen met veel kans op archeologische vondsten uit onder andere de prehistorie, de tijd van de eerste bewoning in deze streken. Naast de stroomruggen zijn er de komgronden, waar in de middeleeuwen de ontginning begon. Deze is nog goed zichtbaar in oude ontginningsopzet met zijn smalle kavels en de lintbebouwing, met de vele eeuwenoude boerderijen en de daarbij horende inrichting van het erf. En de dijken, niet in de minst de twee bijzondere en mooie dwarsdijken die de Vijfheerenlanden voor een groot deel begrenzen: De Zouwendijk en de Diefdijk. De laatste is het meest zichtbare symbool van de samenwerking tussen de Vijf Heren die de naamgevers zijn geworden van de streek en van onze nieuwe gemeente. Een samenwerking die kan worden gezien als een voorloper van onze huidige waterschappen. In de 19e eeuw is de Diefdijk opgenomen als een belangrijk onderdeel van de nieuwe Hollandse waterlinie.

Als inwoners van de Vijfheerenlanden zijn wij de rentmeesters van deze omgeving. We hebben de verantwoordelijkheid voor de natuur en een gezonde leefomgeving; niet alleen als erfenis voor onze kinderen, maar ook uit respect voor andersoortig leven. De gemeenten en haar inwoners hebben de verantwoordelijkheid om zorgvuldig om te gaan met al deze schatten en het te behouden voor volgende generaties. De mens kan niet zonder de natuur. En daarom is het goed om te werken aan versterking van de ecologische structuur binnen de Vijfheerenlanden. Als de gelegenheid zich aandient (bijvoorbeeld bij beëindiging van boerenbedrijven) moet de gemeente ondersteunen dat de natuurgebieden onderling beter verbonden worden. Dit kan in het klein ook door beter bermbeheer.

Natuurlijk blijft ook onze gemeente zich ontwikkelen. We moeten ons steeds afvragen: waar en hoe. Agrarische bedrijven worden steeds groter door schaalvergroting en het wegvallen van bedrijven zonder opvolger. GroenLinks kiest nadrukkelijk voor vitale grondgebonden landbouw met mogelijkheden voor verbreding (diversificatie). De kansen hiervoor liggen in een toenemend toerisme en kleinschalige zorg en welzijn voorzieningen. Voor uitbreiding van bio-industriële en andere niet-duurzame landbouw en veeteelt is geen plaats in Vijfheerenlanden. Sterker nog, er moet gewerkt worden aan de terugdringen hiervan.

Bodemdaling is ook in de Vijfheerenlanden een probleem. Door oxidatie van veengronden daalt het maaiveld en tijden van droogte komen steeds vaker voor. Dit is niet alleen schadelijk voor het milieu (CO₂ uitstoot), maar schaadt ook de landbouw. Er moeten grotere gebieden voor zoetwateropslag komen die gaan fungeren als buffer voor langdurige droogte en als middel om de kwaliteit van water te verbeteren. Een hoger waterpeil in de sloten komt ook de weidevogel-, insecten- en amfibieënstand ten goede en dus de biodiversiteit in het algemeen.

Speerpunten landschap en agrarische sector

Natuurgebieden en de agrarische sector

- De gemeente ondersteunt innovaties in de agrarische sector gericht op versterking van de biodiversiteit en afremmen van de bodemdaling onder andere door te zorgen voor grotere zoetwateropslag.
- Verbeteren van de ecologische structuur door te werken aan verbinden van natuurgebieden.
- Er komen geen nieuwe vergunningen voor intensieve landbouw en veeteelt in onze gemeente en verdere schaalvergroting in de agrarische sector wordt zo veel mogelijk beperkt voor niet ecologische bedrijven.
- De agrarische sector krijgt de kans om via kleinschalige nevenactiviteiten binnen toerisme, recreatie, horeca, detailhandel en dienstensector de ondernemingsrisico's te spreiden. Randvoorwaarden worden vooraf afgesproken en gehandhaafd.
- De gemeente versterkt de kansen voor onze natuurgebieden door in de nabijheid van natuurgebieden geen nieuwe bebouwing toe te laten en ecologisch ondernemen te bevorderen. Dit laatste in samenspraak met De Hâneker.
- Grote delen van de gemeente vormen een stiltegebied. Dit predicaat krijgt meer inhoud door het inperken van hoge snelheden, een doordacht locatiebeleid en regie op de organisatie van evenementen.
- Behoud, onderhoud en uitbreiding van wandel- en fietspaden in Vijfheerenlanden

Cultuurhistorische erfgoed

- In de omgevingsvisie worden historische dorps- en stadskernen en de historische linten inclusief rijks- en gemeentelijke monumenten ruimtelijk beschermd.
- De gemeente voert een proactief beleid bij het behoud van rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten.
- De gemeente ondersteunt de oprichting van een stichting dorps- en lintenherstel: een stichting met tot doel het renoveren en rendabel gebruik van historische panden.

2. Leefbare Omgeving

Bouwen voor eigen behoefte en zorg voor bereikbaarheid

Sinds begin 1970 nemen nieuwe generaties niet meer toe in omvang. De vraag naar woningen in onze streek neemt alleen nog toe als gevolg van een verkleining van het aantal personen per huishouden. Daar staat tegenover dat er met name hoogopgeleiden (oud-studenten) steeds meer in de grote steden blijven of gaan wonen. Ook ouderen trekken naar de steden of grotere plaatsen in de regio om dicht bij de voorzieningen te zijn.

De daling van het gemiddeld aantal personen per huishouden is nu vooral een gevolg van het toenemend aantal 65+-ers welke ook vaak langer thuis blijven wonen. Dit belemmert tijdelijk de doorstroming. De stijging van het aantal huishoudens stopt waarschijnlijk rond 2030. De trends wijzen uit dat rond die tijd in onze regio een bevolkingskrimp zijn intrede doet. De huidige schaarste op de huizenmarkt is dus van tijdelijke aard. Om die reden is het verstandig geen grote nieuwe uitbreidingen (buiten de huidige bebouwde kom) meer te plannen. Voor zover er nieuwe woningen en voorzieningen gewenst zijn, kunnen deze het beste worden gerealiseerd door leeggekomen kantoor- of winkelgebouwen een nieuwe bestemming te geven of te slopen.

Bouwen voor de eigen bewoners is al heel lang het uitgangspunt voor het Groene Hart. En in de visie op onze omgeving van GroenLinks Vijfheerenlanden willen wij ook vooral de eigen bewoners voorop stellen. Dat betekent dat in de plannen, vooral voor de kleine kernen, rekening gehouden wordt met de specifieke behoefte voor die kern, in aantallen en in soort woningen. En dat bij de toewijzing van de woningen degene die een duidelijke sociale en/of economische verbinding hebben met de desbetreffende kern, voorrang krijgen. Voor plaatsing van de woningen moet vooral eerst gekeken worden naar ruimte binnen de bestaande kern.

Daarnaast vindt GroenLinks Vijfheerenlanden dat er een vernieuwende visie op duurzaam wonen moet komen. Nieuwe woningen moeten vanaf nu toekomstbestendig gebouwd worden, dus zonder gas en met 'nul' op de meter. Verder komen er vereisten die het bouwen met hernieuwbare materialen en flexibele aanpasbaarheid bevorderen.

Waar gewoond wordt, is mobiliteit en goede bereikbaarheid een voorwaarde. Er lopen door onze gemeente 2 belangrijke en drukke verkeersaders, de A2 en de A27. Beide als ontsluitingsroutes over de Lek naar het noorden en naar het zuiden. Daarbij zijn beide Lekbruggen bottlenecks welke bij Rijkswaterstaat op de nominatie staan om verbreed te worden. Voor de inwoners die zich voornamelijk per auto verplaatsen is dat goed nieuws. GroenLinks Vijfheerenlanden wil echter ook dat er nagedacht wordt over hoe het gebruik van Openbaar Vervoer en fiets kan worden gestimuleerd, vooral ook als vervoersmiddel voor forenzen. Bij aanpassing van de Lekbruggen moet hier rekening mee gehouden worden.

Binnen de gemeente en buiten de bebouwde kom zijn de oude, vaak smalle linten de voornaamste verbindingen. Verbreding van die wegen is ongewenst omdat dit ten koste gaat van bebouwing en landschap. De combinatie van auto's, tractoren, vrachtwagens en fietsers op deze (soms smalle) wegen zonder fietspaden of ventweg, vraagt om een lagere snelheid van maximaal 60 km per uur om ongelukken te voorkomen. Ook hier is verantwoordelijkheid nemen voor elkaar ons uitgangspunt. Inzet op handhaving helpt deze omslag te maken.

Bescherming van de meer kwetsbare deelnemers aan het verkeer is voor GroenLinks Vijfheerenlanden prioriteit. De fietser, voetganger en mindervalide heeft meer aandacht dan iemand met gemotoriseerd verkeer. De bebouwde kommen onderscheiden zich hierbij op dit moment in negatieve zin. De manier waarop bijvoorbeeld in Leerdam het eenrichtingsverkeer in rustige straten is vormgegeven en er veel ruimte is voor autoverkeer in de drukste winkelstraat is niet logisch en leidt tot veel hinder. In tegenstelling tot landelijke afspraken hebben fietsers op rotondes

regelmatig geen voorrang of zijn kruispunten zo aangelegd, dat fietsers hun recht op voorrang bij rechtdoor gaan niet op een veilige manier kunnen nemen.

Dit beleid moet op zijn kop. In de gehele gemeente wordt het uitgangspunt dat op alle rotondes fiets- en voetpaden een integraal onderdeel worden. Daardoor is er geen verschil meer in de te hanteren voorrangregels. Dubbelzijdige fietspaden kunnen binnen de bebouwde kom alleen in hoogst noodzakelijke uitzonderingsgevallen worden toegepast. Met de grote verscheidenheid aan gebruikers en de relatief hoge drukte op het fietspad, ontstaan zeker bij kruisingen en rotondes, risicovolle situaties.

Verder is alles gericht op verkeer met een lage uitstoot van schadelijke gassen. Het gebruik van elektrische voertuigen wordt om die reden gepromoot en auto's die te veel schadelijke stoffen uitstoten worden uit de bebouwde kom geweerd. Verder moet er worden nagedacht over het vele (vracht)verkeer dat de centra van de steden en dorpen doorkruisen voor distributie of pakketbezorging. Dit verkeer neemt steeds meer toe. Waar doorgaand verkeer in dorpen daadwerkelijk ernstige overlast veroorzaakt, moet een oplossing gevonden worden. Als die alleen te vinden is door het aanleggen van by-passes, dient dit gecompenseerd te worden met nieuw groen of nieuwe natuur. Bijvoorbeeld in de vorm van een productiebos voor de bewoners.

Onze regio heeft een goede aansluiting op de landelijke snelwegen. Voor aansluiting naar de Utrechtse agglomeratie zijn snelle maar in de avonden en op zondag minder frequente buslijnen beschikbaar. Dit kan wat GroenLinks Vijfheerenlanden beter. Doortrekken van de sneltram naar Vianen lijkt niet de gewenste oplossing. Uit onderzoek blijkt dat reistijden en bereik van Nieuwegein, Utrecht en de Uithof met de sneltram verslechteren ten opzichte van de huidige buslijnen.

Speerpunten leefbare omgeving

Wonen

- Geen grootschalige nieuwe uitbreidingen meer buiten de huidige bebouwde kommen. Alleen nog kleinschalige bouwprojecten met name op plekken die vrijkomen op herbestemming van kantoor- of industrielocaties.
- In de dorpen alleen nog kleinschalig bouwen op basis van de behoefte en wens van die specifieke kern en in principe alleen voor de mensen met een concrete binding met die kern.
- Nieuwe woningen worden naar de eisen van duurzaamheid en toekomstbestendig gebouwd.

Mobiliteit

- Goede OV- en fietsverbindingen, onder andere over de Lekbruggen.
- Snelheidsbeperkingen waar dit in verband met veiligheid wenselijk is: Binnen de bebouwde kom in buurten en wijken maximaal 30 km per uur, buiten de bebouwde kom, op de landwegen maximaal 60 km per uur.
- Bescherming kwetsbare verkeersdeelnemers: meer ruimte en voorrang voor fietsers en autoluw maken van winkelgebieden. By-passes om kernen heen alleen als dit echt voor leefbaarheid en veiligheid noodzakelijk is en onder strikte voorwaarden van compensatie.
- Maatregelen om zwaar vervuilende auto's uit de bebouwde kommen te gaan weren.

3. Energietransitie en milieu

Naar duurzame energievoorzieningen en een schoner milieu

De opwarming van de aarde en de oorzaak hiervan is bekend. Discussie hierover is al lange tijd niet meer zinvol. Er zijn concrete acties nodig. De manier waarop wij gebruik maken van energie gaat de komende decennia sterk veranderen. En wel op zo'n manier dat iedereen er mee te maken krijgt. Het gebruik van fossiele brandstoffen met grote impact op het milieu zal plaats moeten gaan maken voor meer duurzame (hernieuwbare) energiebronnen. Ook zal heel Nederland een bijdrage moeten leveren om de problemen met betrekking tot de gaswinning in Groningen helpen op te lossen. Passiviteit en afwachtendheid moeten plaatsmaken voor een actief en progressief energiebeleid waarmee de gemeente zijn verantwoordelijkheid neemt en een duidelijke bijdrage geeft aan het terugdringen van gebruik van gas en andere fossiele brandstoffen.

We willen dat de gemeente de bewoners gaat ondersteunen om deze transitie mogelijk te maken in hun eigen omgeving en bij de eigen keus voor duurzame energie. Dat kan met voorlichting maar ook met stimulering van collectieve dorps- of wijkcoöperaties die gezamenlijk groene energievoorzieningen gaan realiseren. Naast duurzame energie is bewust minder gebruik door verbeterde isolatie van woningen een basisvoorwaarde voor het energieneutraal krijgen van onze woningen. Met woningbouwverenigingen worden afspraken gemaakt voor gasloos, klimaatneutraal en duurzaam bouwen van nieuwbouw en verbouw van bestaande wijken op dezelfde manier. Uitgangspunt is daarbij dat de huurder of bewoner zelf niet voor hogere totale woonlasten komt te staan. Dit kan bijvoorbeeld ook middels gebouw gebonden financiering.

De gemeente zelf heeft natuurlijk ook een bijdrage te leveren hierin. We willen hierbij geen tijd gaan steken in het uitwerken van lange termijn doelstellingen. Met concrete maatregelen willen we de komende drie jaar zorgen voor een duidelijke vermindering van het gebruik van fossiele brandstoffen. Hierbij kan onder meer gekeken worden naar gemeente auto's op elektrisch laten rijden en lantaarnpalen naar LED met zonnepanelen. Verder willen wij dat de gemeente bij eigen bouwopdrachten vereisten gaat stellen op gebied van klimaatneutraliteit en duurzaamheid van materialen. En bovendien in het kader van de omgevingswet mogelijkheden gaat scheppen om bij het verlenen van bouwvergunningen eisen te stellen aan klimaatneutraliteit en duurzaamheid van materialen.

Ook de agrarische sector kan een bijdrage leveren aan het terugdringen van de CO₂ uitstoot. Onderzoek naar collectief hergebruik van lokaal agrarisch afval voor de opwekking van energie en de productie van compost of andere producten is een mogelijkheid. Maar ook maatregelen om bodemdaling door inklinken van veengronden terug te dringen, willen we stimuleren. GroenLinks Vijfheerenlanden is geen voorstander van grootschalige zonnepaneelweiden. Zonnepanelen en windmolens willen we wel gaan bouwen, maar alleen daar waar de landschappelijke inbreuk zo klein mogelijk is, bijvoorbeeld langs de snelwegen en in geluidswallen.

Naast het opwekken van energie is ook de opslag van deze energie van groot belang. Op gemeente en op regionaal niveau moet worden uitgewerkt hoe opslag van duurzaam opgewekte elektriciteit tijdens overvloedige dagen mogelijk kan worden gemaakt. En hoe deze weer terug te geven tijdens momenten wanneer de energievraag groter is dan de productie van duurzame energie.

Een schone en leefbare gemeente is cruciaal voor een sociaal welbevinden en voor het achterlaten van een schone natuur voor onze kinderen. Het is in toenemende mate noodzakelijk dat afval beter wordt gescheiden en wordt hergebruikt. Bovendien kampen we binnen de gemeente met afvaldumping naast containers en is zwerfvuil in de berm een blijvend probleem. Ook hierbij willen

we stimuleren dat dorpen en wijken zelf het voortouw nemen om de omgeving schoon te maken en te houden. Daarbij zien we ook een rol weggelegd voor de scholen, zodat vanaf jongs af aan een bewustwordingsproces op gang wordt gebracht over de eigen verantwoordelijkheid voor een schone omgeving.

Speerpunten energietransitie en milieu

Energietransitie

- Gasloos en energieneutrale bouw van alle nieuwbouw. Gefaseerde verbouw van huidige woningen via stimuleringsregelingen voor woningbouwverenigingen en huizenbezitters.
- Stimulering van collectieve en coöperatieve oplossingen voor eigen duurzame energievoorzieningen binnen dorpen en wijken.
- Bouw van zonnepanelen en windmolens waar de inbreuk op de landschappelijke waarden laag is. Voor zonnepanelen eerst daken en loze terreinen benutten voordat landbouwgrond hiervoor gebruikt wordt.
- De gemeentelijke instellingen en gebouwen zijn binnen 3 jaar klimaatneutraal en duurzaam.
- Werken aan opslag van energie overschotten uit duurzame bronnen (zon en wind).

Milieu

- Onderzoek naar mogelijkheden om verder bodemdaling vanwege inklinking van veengronden te voorkomen.
- Verbeteren van de luchtkwaliteit in de bebouwde kommen door terugdringen van vervuילend verkeer en stimulering gebruik van de fiets en openbaar vervoer.
- Belonen van dorpen en wijken die meedoen aan de Landelijke Opschoondag in maart en stimuleren dat zij verantwoordelijkheid nemen voor uitbouw en onderhoud van de eigen groenvoorzieningen.
- Duurzaam bouwen door inzet van recyclebare en gerecyclede materialen in bouwopdrachten van de gemeente, zoals scholen, bedrijfsgebouwen en woningen.
- In het kader van de omgevingswet mogelijkheden scheppen om bij het verlenen van bouwvergunningen eisen te stellen aan klimaatneutraliteit en duurzaamheid.
- Sportclubs, festivals en verenigingen stimuleren in het gebruik van duurzame producten als natuurlijke velden, herbruikbare bekers, biologisch afbreekbare rietjes en uitbreiden inzamelpunten frituurvet inleveren.

4. Leefbare dorpen en wijken

Meer invloed op gemeentelijke besluiten die de directe woonomgeving aangaan

Hoe groter een gemeente wordt, hoe groter het risico dat ze ver van haar eigen burgers komt te staan. GroenLinks Vijfheerenlanden wil daarom nieuwe manieren van betrekken van de inwoners bij het maken en uitvoeren van beleid introduceren. Gemeentebestuur en ambtenaren moeten dichterbij de inwoners komen te staan en de inwoners moeten meer directe invloed krijgen op het gemeentelijke beleid (vooral waar het de eigen directe omgeving betreft) dan alleen de mogelijkheid tot het eens in de vier jaar kiezen van een gemeenteraad. We willen met kennis en middelen stimuleren dat inwoners de leefbaarheid van hun directe omgeving en het welzijn van hun burens weer als een eigen, directe verantwoordelijkheid gaan zien. Dit vraagt een hoge organisatiegraad op dorps- en wijkniveau.

Participatie is een belangrijke aanvulling op de Gemeenteraad als vertegenwoordiger van de burger. In de 4 jaar tussen de verkiezingen komen veel nieuwe onderwerpen naar voren. Ook op onderwerpen die in de verkiezingen meespeelden kan nieuwe informatie tot heroverweging leiden.

Participatie is meer dan informeren. Voorwaarde om mensen echt mee te laten denken is vroegtijdige betrokkenheid van direct belanghebbenden. Het gemeentelijk apparaat moet het aandurven om de dialoog aan te gaan over de doelen en richting van keuzes. Voor frequent en consistent overleg zijn specifieke advies- of cliëntenraden, als seniorenraad of jongerenraad, maar ook dorps- of wijkverenigingen, een goede mogelijkheid. De kans bestaat dat deze adviesraden meegezogen worden in het bestuurlijk denken en daarmee hun specifieke geluid verliezen. Digitale platforms kunnen hierop aanvullen. Een open gesprek waarin iedereen kennis kan nemen van andermans visie en argumenten heeft zeker een meerwaarde. Dat kan de binding tussen politiek en burger alleen maar versterken.

De eigen woonomgeving is voor de meeste mensen zeer belangrijk. Daarom is de visie op de inrichting van stad en land voor de komende decennia binnen de gemeente een hoofdonderwerp in de participatie. Dit omvat op zijn minst een discussie op thema's met maatschappelijke organisaties en een dialoog met dorpskernen en wijken over welke zaken verbetering behoeven of juist behouden moeten blijven. Dit leidt tot dilemma's. Die moeten we in de discussies met de burgers betrekken. De vastgestelde visie moet in zijn volle betekenis worden vertaald in juridische regels. Participatie mag geen toneelstukje worden.

Specifieke punten waarvan GroenLinks Vijfheerenlanden vindt dat die uitermate geschikt zijn voor lokale zeggenschap zijn bijvoorbeeld verkeersinrichting, groenvoorzieningen (incl. onderhoud), oplossingen voor wateroverlast of vuurwerkvrije zones. Op verschillende plekken in Nederland zijn al voorbeelden van dorpscoöperaties die verder gaan. Die bijvoorbeeld de coördinatie en inzet van vrijwilligers organiseren of de WMO-gelden van de gemeente ten behoeve van hun inwoners beheren. Natuurlijk zal niet elk dorp of wijk een vereniging hebben die al zo goed georganiseerd is om dit al te doen. Vereiste is namelijk wel dat de vereniging draagvlak heeft bij de inwoners en een representatieve afspiegeling is van de inwoners. Maar GroenLinks Vijfheerenlanden wil wel dat er binnen de gemeente actief gezocht wordt naar waar de eerste stappen op dit gebied gezet gaan worden. En dat die stappen ook daadwerkelijk in de komende 3 jaar ergens gezet gaan worden.

GroenLinks Vijfheerenlanden gelooft niet dat er in de nieuwe gemeente behoefte is aan grootschalige nieuwe culturele uitspanningen. In principe daarom geen investeringen in nieuwe stenen. We geloven namelijk niet dat het zinvol is de concurrentie aan te gaan met Utrecht, Nieuwegein of Gorinchem op dit gebied. Een vernieuwend soort aanbod, uniek en aanvullend op hetgeen al aanwezig is in de regio, is eventueel nog wel te overwegen. Zeker als het de Vijfheerenlanden als streek kan promoten. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan iets als een openlucht theater.

Wel kan gekeken worden naar particuliere initiatieven en activiteiten van horecagelegenheden of buurtschappen subsidies kunnen krijgen. Vooral culturele activiteiten die de samenhang van de omgeving bevorderen, moeten steun kunnen krijgen. Daarbij kan gedacht worden aan culturele markten, burendagen, samen-eet-projecten, muzikale projecten en werkgroepen, integratie activiteiten en benutten/uitbreiden van ontmoetingsplekken als wijkgebouwen en dorpshuizen.

Een laatste punt voor leefbare dorpen en wijken is de keuzevrijheid voor een (basis)school naar eigen levensbeschouwing. Met name openbaar (seculier) onderwijs komt steeds meer in de verdrinking. Wij willen dat de keuze voor seculier onderwijs voor iedereen binnen wat met redelijkheid verwacht mag worden, mogelijk moet blijven. Verder moet er op de basisschool weer tijd en mogelijkheden komen voor sport en gym. In onze waterrijke omgeving is ook schoolzwemmen voor iedere basisschoolleerling eerder noodzaak dan wens.

Speerpunten leefbare dorpen en wijken

De eigen omgeving

- Gemeentebestuur en ambtenaren dicht bij de inwoners. Dat betekent ook dat besluiten die specifieke dorpen of wijken aangaan, worden genomen in overleg met vertegenwoordigende verenigingen.
- Stimuleren en ondersteunen van dorp- en wijkverenigingen naar dorps- en wijkcoöperaties.

Cultuur

- Ondersteuning van culturele activiteiten in dorpen en wijken.
- Geen nieuwe grootschalige culturele voorzieningen buiten het huidige.
- Wel mogelijkheden voor echt aanvullend aanbod regio breed.

Onderwijs

- Openbaar onderwijs voor iedereen mogelijk binnen wat met redelijkheid mag worden verwacht.
- Stimuleren en faciliteren van diverse sportactiviteiten op school in het kader van sociaal welbevinden en gezondheidspreventie.

5. Zorg en welzijn

Zorg en welzijn dichtbij huis en verbeterde multidisciplinaire samenwerking

Naast vrijheid is gezond zijn en de juiste zorg krijgen van groot belang. De zorg hoort voor iedereen toegankelijk, op maat en dichtbij te zijn. Dat vraagt om goede samenwerking tussen zorg- en welzijnsprofessionals en passende ondersteuning vanuit de gemeente. Echter de kosten van zorg zijn de laatste decennia zo hard gestegen dat er rekening mee moet worden gehouden dat op landelijk niveau kostenreductie of liever gezegd beheerste kostenstijging het gangbare beleid gaat blijven. De zogenaamde participatiemaatschappij moet de gaten gaan opvangen.

Er is hier veel voor en tegen te zeggen, maar één ding is zeker: de meeste mensen willen uiteindelijk in hun eigen huis of directe omgeving revalideren na operaties, oud worden en sterven. Dit vraagt om zorg en ondersteuning vanuit het welzijn dichtbij huis. Daarnaast is vrijwilligerswerk en mantelzorg vanuit de eigen directe omgeving onontbeerlijk. Traditioneel hebben de kerken hierin altijd een rol gespeeld. Maar ook dorpsverenigingen kunnen hierin een rol gaan spelen. Wat in ieder geval nodig is, is coördinatie van mantelzorg en vrijwilligerswerk, belegd in eigen dorp of wijk.

Dit vraagt een andere benadering vanuit welzijnsorganisaties. Werken vanuit een centrale plek en met lokale spreekuren is niet meer van deze tijd. Budgetten voor welzijn moeten meer ingezet worden op een manier dat de inwoners van de Vijfheerenlanden in staat worden gesteld om zelf de zorg en welzijn van de directe burens te verzorgen. In sommige gemeenten in Nederland zijn er al dorpscoöperaties die de WMO gelden beheren in combinatie met de coördinatie van vrijwilligerswerk. Dit vinden we inspirerende voorbeelden waar we zeker van willen leren. Daarbij is het terugdringen van het te veel aan administratie een issue. Dus willen we minder regels, meer ondersteuning van professionals en mantelzorgers en uitbreiding van innovatie en burgerinitiatieven. Activiteiten die welzijn en de sociale samenhang op lokaal niveau bevorderen, moeten de steun krijgen vanuit de gemeente. Alles met het doel versterken van zorgzaamheid en respect voor elkaar en voor onze historische verbanden.

In dit licht bezien moeten ook ouderenzorg en thuiszorg meer decentraal. Daarvoor is het nodig dat de instanties waar normaliter de besluitvorming hiervoor plaatsvindt (gemeente en woningbouwverenigingen), veel meer in overleg gaan met de bewoners zelf en met ouderenorganisatie om te komen tot vernieuwende visies op kleinschalige, lokale combinaties van wonen, zorg en welzijn. Als uitgangspunt willen wij een benadering vanuit de dimensie van positieve gezondheid hanteren. Dat betekent dat er meer gekeken wordt naar wat een persoon nog wel kan in plaats van welke gebreken of ziektes iemand heeft.

Een probleem in de zorg- en welzijnssector welke met regelmaat het nieuws haalt is de zogenaamde multi problematiek. Op één plek komen meerdere problemen voor waarbij meerdere zorg- en welzijnsorganisaties betrokken zijn. Vaak komt het niet tot (goede) samenwerking tussen de verschillende hulpverleners met als gevolg dat het totale beeld ontbreekt, de hulp gefragmenteerd en daardoor beneden de maat is en dat geen van de partijen de verantwoordelijkheid voelt of neemt voor de gehele situatie. GroenLinks Vijfheerenlanden wil dat de gemeente dit probleem oppakt en gaat werken aan een oplossing. Die oplossing ligt wat ons betreft in sociale teams die beter samenwerken over verschillende disciplines heen. We geloven daarom meer in het contracteren van een paar multidisciplinaire zorg- en welzijnsorganisaties in plaats van vele kleinere gespecialiseerde organisaties. De vraag van de klant dient bij inkoop en contracteringen natuurlijk altijd centraal te staan, niet eventuele bezuinigingen opgelegd op landelijk niveau. Jeugdzorg en GGZ is wat ons betreft hier onderdeel van.

Speerpunten Zorg en Welzijn

Zorg en verzorging

- Ouderenzorg en thuiszorg lokaal in eigen dorp of wijk, zo mogelijk in combinatie met welzijnsloket en/of huisarts.
- Optimaliseren van de zorg via sociaal loket/team/welzijnsorganisaties door meer samenwerking en ondersteuning van vrijwilligers.

Welzijn

- Coördinatie van mantelzorg en vrijwilligerswerk meer bij de omgeving zelf beleggen en vanuit welzijn ondersteunen met kennis en middelen. Dorps- of wijkverenigingen en kerken betrekken.
- Binnen de (zorg- en) welzijnssector inzetten op contractering van multidisciplinaire organisaties waarbinnen multi problematiek in volle omvang binnen één organisatie wordt opgepakt.
- De gemeente zet actief in op bekendheid van sociale voorzieningen bij de doelgroep.

6. Economie en toerisme

Steun voor kleine ondernemingen, onder andere in landbouw en toerisme

Een eerste en belangrijke constatering die ten aanzien van de economie gemaakt moet worden is dat GroenLinks Vijfheerenlanden staat voor een eerlijk inkomen voor iedereen. Dit betekent dat de gemeente met GroenLinks Vijfheerenlanden in de coalitie nooit zaken gaat doen met bedrijven die werken met ZZP constructies, die schijnbaar zijn opgezet om de cao-lonen en reglementen te omzeilen. In tenders zal deze eis duidelijk omschreven worden, inclusief de voorwaarden van openheid die van het bedrijf gevraagd zal worden.

Vanwege hetzelfde eerlijk inkomen principe, is GroenLinks Vijfheerenlanden niet direct voor of tegen koopzondagen. Het is een gegeven dat veel inwoners van onze gemeente wel principieel bezwaar hebben tegen koopzondagen. Wij vinden echter dat wel of geen koopzondagen en hoeveel en wanneer een besluit moet zijn van de winkeliers zelf. Als zij in groten getale voorstander zijn, dan zal de gemeente volgen met vergunningen. Inachtneming dat het voor kleine middenstanders niet altijd makkelijk is om de extra uren en de extra kosten te dragen en hun belangen ook behartigd moeten worden. Horecabedrijven blijven sowieso vrij in hun keuze tot zondagopening. Ten behoeve van het toerisme is het juist wenselijk dat het aanbod op zondag eerder uitgebreider wordt dan kleiner.

Voor de inwoners die aangewezen zijn op bijstand vanuit de gemeente willen we een arbeidsparticipatiebeleid ontwikkelen dat gebaseerd is op vertrouwen en begeleiden, in tegenstelling tot procedures en wantrouwen. Voor GroenLinks Vijfheerenlanden heeft de gemeente ook een rol mensen te helpen met schuldsanering waar dit belemmerend werkt weer toegang tot de arbeidsmarkt te vinden. Gebruik van bestaande sociale regelingen wordt bevorderd door betere voorlichting. De gemeente helpt met dit alles actief mensen weer een plek te verwerven in het economische verkeer en sociale omgeving waarbij het uitgangspunt de mogelijkheden en wil van de persoon zelf is.

Als gezegd krijgt de Vijfheerenlanden in de toekomst te maken met een daling van de bevolking, onder andere door het vertrek van jongeren. Om talentvolle jongeren een betere kans te geven bij ons in de regio te blijven en om voor (startende) bedrijven een aantrekkelijk alternatief te zijn ten opzichte van de volle Randstad, wil GroenLinks Vijfheerenlanden inzetten op Glasvezel internet in alle woningen. Hierdoor wordt bedrijvigheid vanuit huis gestimuleerd en vestiging van midden- en kleinbedrijven aantrekkelijker.

Wij geloven dat de Vijfheerenlanden een prachtig gebied is dat veel mogelijkheden biedt voor kleinschalige (eco)toerisme. De gemeente kan een belangrijke rol spelen in de promotie daarvan. De naam Vijfheerenlanden gaat als het aan GroenLinks Vijfheerenlanden ligt als een sterk merk landelijk gepromoot worden. Daarbij wordt het cultuurlandschap, de natuur, de rivieren, de stadjes en dorpen met hun oude kernen en de Nieuwe Hollandsche waterlinie nadrukkelijk naar voren gebracht.

Boerenbedrijven worden met ruimhartige vergunningen geholpen om hun inkomstenbronnen te verbreden. Dit kan bijvoorbeeld met B&B's, boerencampings of andersoortige toeristische activiteiten. Maar ook door middel van handel (in streekproducten) of nijverheid. Kleinschaligheid is daarbij voorwaardelijk. Juist het kleinschalige maakt de Vijfheerenlanden nu namelijk uniek. En dat willen we behouden.

Speerpunten economie en toerisme

- Eerlijk loon garantie voor leveranciers aan de gemeente
- Arbeidsparticipatiebeleid dat uitgaat van vertrouwen in plaats van procedures en wantrouwen.
- De gemeente voert een pro-actief sociaal beleid door zelf regie te voeren bij het optimaal laten benutten van sociale regelingen.
- Glasvezel internet voor iedereen ter ondersteuning voor kleine bedrijven in met name de (commerciële) dienstverlening
- Koopzondagen alleen als dit uitdrukkelijk door de middenstanders zelf wordt gevraagd en wordt gedragen. Horeca ondernemingen krijgen ruimte voor opening op zondag.
- Ter promotie van de streek en de gemeente de naam Vijfheerenlanden landelijk als herkenbaar merk neerzetten
- Ondersteuning van kleinschalige boerenbedrijven bij diversificatie middels ruimhartige vergunningenbeleid.
- Bevorderen kleinschalig (eco)toerisme en nijverheid.